

PROKURORŲ ETIKOS KOMISIJA

ATSKIROJI NUOMONĖ DĖL 2019-06-25 PROKURORŲ ETIKOS KOMISIJOS IŠVADOS NR. 1.6.-11 DĖL GENERALINĖS PROKURATŪROS PROKURORO GINTARO JASAIČIO VEIKSMŲ

2019-06-26 Nr. 1.6-13
Vilnius

Prokurorų etikos komisija (toliau-Komisija), išnagrinėjusi Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2019-05-10 kreipimąsi Nr. 17.9.-6892 dėl Generalinės prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo departamento prokuroro Gintaro Jasaičio veiksmų, 2019-06-25 išvadoje Nr. 1.6.-11 (toliau-Išvada) konstatavo, kad prokuroras Gintaras Jasaitis nepadarė įstatymo pažeidimo, tarnybinio nusižengimo, prokuroro vardą žeminančio poelgio ar kito Prokurorų etikos kodekso pažeidimo. Su tokia Komisijos išvada nesutinkame ir, vadovaudamasi Prokurorų etikos komisijos nuostatų, patvirtintų Generalinio prokuroro 2012 m. sausio 9 d. įsakymu Nr. I-16, 47 punktu, teikiame atskirąją nuomonę.

Išvadoje Komisija konstatavo, kad prokuroro G. Jasaičio teiginiai, išsakyti dienraštyje „Lietuvos rytas“ 2019-04-29 publikuotame straipsnyje „G. Jasaitis: „Rizikuojama žmonių likimais!“ bei naujienų portale lrytas.lt 2019-04-29 publikuotame straipsnyje „Prokuroras Gintaras Jasaitis neištvėrė „Laužomi žmonių likimai“ (autorė žurnalistė Rasa Karmazaitė) (<https://www.lrytas.lt/lietuvsdiena/aktualijos/2019/04/29/news/prokuroras-gintaras-jasaitis-neistvere-lauzomi-zmoniu-likimai-10146050/>), nepažeidė Prokurorų etikos kodekse (toliau-Kodeksas) įtvirtintų nešališkumo (5.3.2. p.), nepiktnaudžiavimo (5.4.1 p.), solidarumo (5.7.2 p.), atsakomybės (5.9.1 p.) principų bei Kodekso nuostatos, kad prokuroras, sakydamas viešas kalbas, bendraudamas su visuomenės informavimo priemonių atstovais dėsto gerai apgalvotas mintis, suvokdamas, kad jos gali būti suprastos kaip visos prokuratūros nuomonė (7.1). Sutikdamos su Komisijos išvada, kad prokuroras nagrinėjamu atveju nepažeidė nešališkumo principo, reiškiamo nuomonę, jog prokuroro Gintaro Jasaičio aukščiau išvardintose visuomenės informavimo priemonėse išsakyti teiginiai pažeidė nepiktnaudžiavimo, solidarumo, atsakomybės principus bei Kodekse įtvirtintą reikalavimą prokurorui bendraujant su visuomenės informavimo priemonių atstovais dėstyti gerai apgalvotas mintis, suvokiant, kad jos gali būti suprastos kaip visos prokuratūros nuomonė

1. Dėl pažeisto nepiktnaudžiavimo principo.

Kodekse nepiktnaudžiavimo principas (5.4.1) numato, jog prokuroras privalo neleisti savo elgesiu ar veikla susiformuoti nuomonei, kad prokuroras piktnaudžiauja suteiktais įgaliojimais, tarnybine padėtimi ar turi korupcinių interesų. Šiuo atveju nėra pagrindo konstatuoti, kad prokuroras turėjo korupcinių interesų, tačiau G. Jasaitis, būdamas Generalinės prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo departamento prokuroru, teikdamas interviu žiniasklaidos informavimo priemonei portalui lrytas.lt bei dienraščiui „Lietuvos rytas“ apie netinkamą prokuratūroje susiklosčiusią ikiteisminių tyrimų organizavimo praktiką dėl konkrečios

nusikalstamos veikos, kurios padarymu kaltinamas šios visuomenės informavimo priemonės vadovas, piktnaudžiavo suteiktais įgaliojimais ir tarnybine padėtimi. G. Jasaičio interviu paskelbtas UAB „Lietuvos rytas“ priklausančiam dienraščiui ir internetiniam naujienų portalui, kurio vadovas G. V. šiuo metu yra kaltinamasis dėl prekybos poveikiu baudžiamojoje byloje, todėl neigiami Generalinės prokuratūros prokuroro komentarai apie G. V. inkriminuotos Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 226 (toliau - BK) straipsnyje numatytos nusikalstamos veikos taikymo ydingumą, neva nepagrįstai pradėti ikiteisminius tyrimus bei tariamai nepagrįstą asmenų persekiojimą dėl šio nusikaltimo sudarė įspūdį, kad galimai ir minėtas ikiteisminis tyrimas priskiriamas nurodytai neigiamai praktikai, atliktas bei perduotas teismu nepagrįstai, kaip ir daugelis kitų analogiškų bylų apie kurias apibendrintai kalbėjo prokuroras. Pažymėtina, kad prokuroras pasisakė ne apie savo patirtį, o apie kitų prokurorų kontroliuojamus ikiteisminius tyrimus, nes pats niekada tokių ikiteisminių tyrimų neatliko ir nekontroliavo. Todėl toks asmeninių, nepakankamai pagrįstų įžvalgų pateikimas, kurios visuomenėje galėjo būti suprastos kaip faktas, viršijo jo įgaliojimus bei padarė žalą. Atkreiptinas dėmesys, kad Gintaras Jasaitis, kaip Generalinės prokuratūros prokuroras, yra aukštesnysis prokuroras apylinkių prokuratūrų prokurorams, apygardų prokuratūrų specializuotų skyrių prokurorams, apylinkės prokuratūros skyriaus vyriausiesiems prokurorams (jų pavaduotojams), apylinkės prokuratūros vyriausiesiems prokurorams (jų pavaduotojams), apygardų prokuratūrų specializuotų skyrių vyriausiesiems prokurorams (jų pavaduotojams), t. y. prokurorams, atliekantiems, organizuojantiems bei kontroliuojantiems ikiteisminius tyrimus prokuroro aptartose bylose. Generalinės prokuratūros prokuroras, kaip aukštesnysis prokuroras, vykdo kontrolės funkcijas įstatyme išvardintų prokurorų ir ikiteisminio tyrimo institucijų atžvilgiu, o Generalinė prokuratūra vadovauja teritorinėms prokuratūroms, formuoja vienodą nusikalstamų veikų ikiteisminio tyrimo ir baudžiamojo proceso veiksmų kontrolės praktiką. Vien tik subjektyvia Generalinės prokuratūros prokuroro nuomone paremti vertinimai bei išvados dėl neva nepagrįsto BK 226 straipsnio taikymo, netinkamo žalos atlyginimo, neabejotinai turi neigiamos įtakos prokurorų pozicijai organizuojant ir kontroliuojant tokio pobūdžio ikiteisminius tyrimus bei bendrai visuomenės nuomonei apie prokuratūros, kaip institucijos, veiklą, griaua pasitikėjimą prokuratūra, kas kas apsunkina prokurorų darbą, kenkia teisės saugos institucijoms priskirtų tikslų siekimui.

2. Dėl pažeisto solidarumo principo.

Kodekse solidarumo principas numato, prokuroras turi susilaikyti nuo nepagrįstų ir viešų komentarų apie kitų prokurorų darbą, padėti kolegoms apsiginti nuo šmeižto žiniasklaidoje, neadekvačios kritikos ar profesinio diskriminavimo (5.7.2). Į žurnalistės klausimą „Ar bylos dėl prekybos poveikiu – tik ekperimentinės?“, prokuroras atsakė: „Jeigu bylos atiduodamos į teismus be rimtų įrodymų, tai kitaip nei eksperimentu to negalima pavadinti. Yra ribinių situacijų, kai prokuroras neįsitikinęs, kad laimės procesą. Ar tokią bylą reikia siųsti į teismą? Juk už jos – žmonės. Dar nežinoma teismų nuomonė, o įtariamųjų, kaltininkų vis daugėja. Prokuratūra turėtų būti nepriklausoma. Bet jei prokurorai lengva ranka rašo kaltinamuosius aktus ir tokias bylas perduoda teismui, vadinasi, priklausomybė nuo specialiųjų tarnybų egzistuoja. Tai yra negerai. Tokios situacijos prieš 10–15 metų nebuvo. Nebuvo taip rizikuojama žmonių likimais. Žmogaus teisės turi būti pirmoje vietoje. Dar D. Valys buvo nurodęs visas bylas perduoti į teismą. E. Pašilis nieko nekeičia. Procesai užsitęsia. Nors žmonės išteisinami, nukenčia jų vardas, artimieji. Tokios klaidos – neištaisomos. O atsakingų nėra.“

Šie prokuroro teiginiai vertintini kaip vieša, nepagrįsta kitų prokurorų darbo kritika, sudaranti neigiamą įspūdį apie visų prokurorų ir prokuratūros darbą, menkinanti jų savarankiškumą ir nepriklausomumą.

Prokuroro teiginys „Pareigūnai, kurie tas bylas tyrė, padarė didelę karjerą“ yra akivaizdi užuomina, kad dėl tolesnių karjeros galimybių prokurorai neva perduoda bylas teismui nepagrįstai ir neatsakingai.

Minėtais pasisakymais G. Jasaitis nepagrįstai viešai komentavo kitų prokurorų darbą, žemino kolegas profesiniu požiūriu. Prokurorų etikos kodeksas vienodai galioja visiems prokurorams, todėl nors ir ilgalaikę patirtį prokuratūroje turintis Generalinės prokuratūros

prokuroras G. Jasaitis nepagrįstai, nesiremdamas objektyviais duomenimis išsakė aukščiau paminėtus teiginius, neigiamai vertinančius prokurorų veiklą ir tuo padarė žalą prokuratūros įvaizdžiui, pasitikėjimui prokurorais ir prokuratūra.

3. Dėl pažeisto atsakomybės principo.

Kodekse atsakomybės principas numato, prokuroras privalo vengti tarnybos ar ne tarnybos metu žodžiais arba savo elgesiu paniekinti ar pažeminti prokuroro, kaip valstybės pareigūno, ir prokuratūros, kaip valstybės institucijos, vardą (5.9.1). Prokuroras, kaip ir kiekvienas kitas pilietis, turi teisę į žodžio laisvę, tačiau naudodamasis šia teise prokuroras visada turi elgtis taip, kad nepažeistų prokurorams privalomų etikos normų. Prokuroras privalo savo pasisakymus grįsti neutralumu, korektiškumu, kad būtų išlaikyta atitinkama pusiausvyra tarp laisvės ir nuomonės reiškimo ir jo, kaip prokuroro ir institucijos atstovo, pareigų. Prokuroro kritiška nuomonė turi būti pagrįsta konkrečiais faktais ir duomenimis, o ne abstrakčiais apibendrintais vertinimais, be pagrindo menkinančiais visos prokuratūros sistemos veiklą. Šiuo atveju, G. Jasaičio teiginiai apie nepagrįstą baudžiamąjį persekiojimą už konkrečias nusikalstamas veikas (BK 226 straipsnis), prokuratūros priklausomybę nuo specialiųjų tarnybų, neparemti objektyviais duomenimis, pažemino prokuratūros, kaip institucijos vardą, diskreditavo jos autoritetą ir visuomenės pasitikėjimą.

Kodekso 7. 1 p. įtvirtinta, kad prokuroras sakydamas viešas kalbas, rašydamas straipsnius, bendraudamas su visuomenės informavimo priemonių atstovais, yra dalykiškas ir santūrus, dėsto gerai apgalvotas mintis, suvokdamas, kad jos gali būti suprastos kaip visos prokuratūros nuomonė.

Prokuroras, atsižvelgiant į jo statuso specifiką, nėra viešų ginčų ar diskusijų subjektas. Prokuroras dalykiškai ir santūriai turi teisę pasisakyti apie savo kontroliuojamus ikiteisminius tyrimus, kiek tai reikalinga siekiant suteikti visuomenei būtiną žinoti informaciją, tačiau vieša kitų prokurorų, prokuratūros darbo kritika nesuderinama su prokuroro statusu ir Prokurorų etikos kodekse įtvirtintais prokurorų elgesio principais. Kiekvienas viešas prokuroro pasisakymas turi tiesioginės įtakos nuomonės apie instituciją formavimui. Savo teiginiais žiniasklaidos priemonėse G. Jasaitis paniekino ir pažemino tiek kitų prokurorų, tiek prokuratūros, kaip valstybės institucijos, tiek ikiteisminį tyrimą dėl korupcinio pobūdžio veikų atliekančių institucijų ir jų pareigūnų vardą. Tai, kad asmenys, kurie buvo persekiojami dėl nusikalstamų veikų padarymo tačiau vėliau išteisinti, savaime neleidžia daryti apibendrinimo, kad prokurorai veikia aplaidžiai, ar vykdydami „nurodymus“. Nors prokuroras yra itin svarbi teisingumo vykdymo proceso dalis, teisingumą vykdo teismas, ir jo nuomonė bei vidinis įsitikinimas gali skirtis nuo prokuroro, kas yra normalus procesas. Prokuroras savo veikloje turi būti nepriklausomas, ir tai reiškia, kad jo neturėtų nepagrįstai varžyti tarnybinė atsakomybė už kitokį nei prašomas priimtą teismo sprendimą. Todėl tokie G. Jasaičio vieši pasisakymai nepagrįstai klaidina visuomenę ir sudaro neteisingą įspūdį apie plačiu mastu neteisėtai pradedamus ikiteisminius tyrimus ir nepagrįstą baudžiamąjį persekiojimą. Tokie pasisakymai apsunkina kolegų darbą ir formuoja nepasitikėjimo prokuratūra bei teisėsaugos institucijomis atmosferą visuomenėje.

Atsižvelgiant į išdėstyta, reiškiamo nuomonę, jog G. Jasaičio vieši pasisakymai dienraštyje „Lietuvos rytas“ 2019-04-29 publikuotame straipsnyje „G. Jasaitis: „Rizikuojama žmonių likimais!“ bei naujienų portale lrytas.lt 2019-04-29 publikuotame straipsnyje „Prokuroras Gintaras Jasaitis neištvėrė „Laužomi žmonių likimai“ (autorė žurnalistė Rasa Karmazaitė) (<https://www.lrytas.lt/lietuvosdiena/aktualijos/2019/04/29/news/prokuroras-gintaras-jasaitis-neistvere-lauzomi-zmoniu-likimai-10146050/>), pažeidė Prokurorų etikos kodekse įtvirtintus nepiktnaudžiavimo (5.4.1 p.), solidarumo (5.7.2 p.), atsakomybės (5.9.1 p.) principus bei Kodekso nuostatą, kad prokuroras, sakydamas viešas kalbas, bendraudamas su visuomenės informavimo priemonių atstovais dėsto gerai apgalvotas mintis, suvokdamas, kad jos gali būti suprastos kaip visos prokuratūros nuomonė (7.1 p.).

Prokurorų etikos komisijos narė

Agnė Stankevičiūtė

Prokurorų etikos komisijos narė

Irma Zaikienė